

Clinical Practice Guideline (CPG) โรคทางระบบที่สำคัญ กลุ่มภารกิจด้านทันตกรรม โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์

หลักการดูแลผู้ป่วยทางทันตกรรมเมื่อเป็นโรคเบาหวาน

1. วิธีการตรวจโรคเบาหวาน

โรคเบาหวาน (Diabetes Mellitus) เป็นโรคเรื้อรังที่มีระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่าปกติ เนื่องจากความผิดปกติของการหลั่งอินซูลินหรือการตอบสนองต่ออินซูลินในร่างกาย การวินิจฉัยโรคเบาหวานสามารถทำได้โดย:

- การตรวจระดับน้ำตาลในเลือดขณะอดอาหาร (Fasting Plasma Glucose – FPG) ≥ 126 mg/d
- การตรวจ HbA1c $\geq 6.5\%$
- การตรวจน้ำตาลหลังดื่มน้ำตาล (OGTT) ≥ 200 mg/dL หลัง 2 ชั่วโมง
- ตรวจระดับน้ำตาลแบบสุ่ม (Random Blood Sugar) ≥ 200 mg/dL ร่วมกับอาการของเบาหวาน

2. การปรึกษาแพทย์ร่วมกับทันตแพทย์

ควรมีการประสานงานกับแพทย์เจ้าของไข้โดยเฉพาะกรณี:

- ผู้ป่วยควบคุมระดับน้ำตาลได้ไม่ดี (HbA1c $> 8\%$)
- ผู้ป่วยมีอาการแทรกซ้อน เช่น เบาหวานขึ้นตา เบาหวานลงไต หรือแผลติดเชื้อเรื้อรัง
- มีประวัติน้ำตาลต่ำหรือน้ำตาลสูงฉับพลัน

แพทย์สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการควบคุมโรค แนวทางการจัดการยาก่อนหัตถการ และความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ

3. หลักการเตรียมผู้ป่วยก่อนทำหัตถการทันตกรรม

- ควรนัดหมายทำหัตถการในช่วงเช้า หลังรับประทานอาหารและยาเบาหวานแล้ว เพื่อลดความเสี่ยงต่อภาวะน้ำตาลต่ำ
- หลีกเลี่ยงการนัดหมายในช่วงอดอาหารนาน
- ตรวจสอบระดับน้ำตาลปลายนิ้วก่อนการรักษา (ควรอยู่ระหว่าง 100–200 mg/dL)
- หัตถการเล็กสามารถทำได้หากน้ำตาลควบคุมดี
- หากจำเป็นต้องทำหัตถการใหญ่ หรือใช้ยาชาเวลานาน ควรปรึกษาแพทย์ก่อนล่วงหน้า

4. การดูแลขณะและหลังหัตถการ

- หลีกเลี่ยงการใช้ยาชาที่มี epinephrine ในปริมาณมาก หากผู้ป่วยมีโรคหัวใจร่วม
- ให้คำแนะนำเรื่องสุขอนามัยในช่องปากเพื่อป้องกันการติดเชื้อและเร่งให้แผลหาย
- ใช้ยาปฏิชีวนะเมื่อจำเป็น โดยเฉพาะกรณีหัตถการใหญ่หรือมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ
- ติดตามอาการหลังการรักษาอย่างใกล้ชิด เพราะผู้ป่วยเบาหวานมีความเสี่ยงต่อการหายของแผลช้าหรือการติดเชื้อ
- หลีกเลี่ยงการถอนฟันหรือผ่าตัดในผู้ป่วยที่ระดับน้ำตาล > 300 mg/dL

5. ภาวะแทรกซ้อนทางทันตกรรมในผู้ป่วยเบาหวาน

- โรคปริทันต์มีความรุนแรงและพบได้บ่อย
- แผลหายช้ากว่าปกติ
- มีโอกาสติดเชื้อในช่องปากสูง เช่น candidiasis
- Xerostomia (ปากแห้ง) เนื่องจากผลของยา
- มีโอกาสเกิด abscess หรือ osteomyelitis ได้ง่ายกว่าคนทั่วไป

ภาวะน้ำตาลต่ำขณะทำการทันตกรรม

ภาวะน้ำตาลต่ำ (Hypoglycemia) คือภาวะที่ระดับน้ำตาลในเลือดต่ำกว่า 70 mg/dL ซึ่งอาจเกิดขึ้นในระหว่างทำการทันตกรรม โดยเฉพาะเมื่อผู้ป่วยรับประทานอาหารหรือยาไม่เพียงพอ หรือมีความเครียดจากการรักษา

อาการที่พบบ่อย:

- เหงื่อออก ตัวเย็น มือสั่น
- ใจสั่น หงุดหงิด
- สับสน วิงเวียน หน้ามืด
- หมดสติ (ในรายรุนแรง)

แนวทางการตรวจและแก้ไข:

1. หยุดทันตกรรมทันที
2. วัดระดับน้ำตาลปลายนิ้ว หากต่ำกว่า 70 mg/dL:
 - ให้ดื่มน้ำผลไม้หรือนมหวาน 120–180 มล. หรือลูกอมรสหวาน
3. รอประเมินอาการอีกครั้งภายใน 15 นาที และวัดระดับน้ำตาลซ้ำ
4. หากระดับน้ำตาลกลับมาปกติ ให้พักผ่อนและพิจารณาหยุดทันตกรรมในวันนั้น
5. หากผู้ป่วยหมดสติ:
 - เรียกฉุกเฉิน (1669)
 - ให้ฉีด 50% Glucose 50 ml ทางหลอดเลือดดำ
 - นำส่งโรงพยาบาลโดยเร็ว

เอกสารอ้างอิง

1. Little JW, Falace DA, Miller CS, Rhodus NL. Dental Management of the Medically Compromised Patient. 9th ed.
2. American Diabetes Association. Standards of Medical Care in Diabetes—2024.
3. American Dental Association. Diabetes and Oral Health. 2022.
4. Bakhshandeh S, Murtomaa H, Vehkalahti M. Diabetes and oral health: a review. Oral Health Prev Dent. 2020.